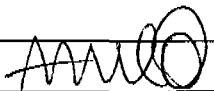
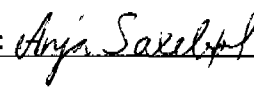

Bakgrunn for utredningsprogram

Søker/sak:	Shell WindEnergy/Moi-/Laksesvelafjellet vindpark		
Fylke/kommune:	Rogaland/Bjerkreim		
Ansvarlig:	Arne Olsen, KTE	Sign.:	
Saksbehandlere:	Lars Håkon Bjugan og Anja Saxebøl, KTE	Sign.:	
Dato:	22.11.2005		
Vår ref.:	NVE 200501975-23	KTE:	68/05
Sendes til:	Shell WindEnergy og Bjerkreim kommune		

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Shell WindEnergy: Melding om Moi-/Laksesvelafjellet vindpark i Bjerkreim kommune. Sammenfatning av høringsuttalelser og fastsetting av utredningsprogram.

Innhold

1.	Innledning.....	2
2.	Behandling.....	2
2.1	Høring.....	2
2.2	Møter	2
3.	Innkomne merknader	3
3.1	Uttalelser fra lokale og regionale myndigheter	3
3.2	Uttalelser fra sentrale myndigheter	4
3.3	Uttalelser fra tekniske instanser	4
3.4	Uttalelser fra interesserorganisasjoner og andre	6
3.5	Merknader fra Miljøverndepartementet.....	7
4.	Generelt om utredningsprogram for vindkraftverk	7
5.	NVEs kommentarer til utredningsprogrammet.....	8
5.1	Begrunnelse for tiltaket	8
5.2	Forholdet til andre planer.....	8
5.3	Vindforhold og økonomi	9
5.4	Infrastruktur	9
5.5	Landskap.....	10
5.6	Kulturminner og kulturmiljø.....	11
5.7	Friluftsliv og ferdsel	11
5.8	Biologisk mangfold (naturtyper, flora og fauna).....	12
5.9	Støy, skyggekast og refleksblink.....	12
5.10	Luftfart.....	13
5.11	Jordbruk	13
5.12	Annen arealbruk.....	13
5.13	Samfunnsmessige virkninger	14
5.14	Undersøkelser	14

5.15	Metode og samarbeid	14
5.16	Samordning av behandling etter plan- og bygningsloven og energiloven	15

1. Innledning

I medhold av plan- og bygningsloven kap VII-a § 33-2 sendte Shell WindEnergy den 3.6.2005 inn melding med forslag til utredningsprogram for Moi-/Laksesvelafjellet vindpark.

Shell WindEnergy planlegger en vindpark med en installert effekt på 140-180 MW. Hver vindturbin er tenkt å få en installert effekt på 2-5 MW. Valg av nettilknytningsløsning vil blant annet avhenge av de andre planlagte vindparkene i området. Transformatorstasjonen på Kjelland har ikke nok kapasitet til å håndtere mange vindparker. Nærmeste kraftledning med god nok kapasitet til flere utbygginger er 300 kV kraftledningen mellom Kjelland og Stokkeland.

I dette notatet sammenfattes og diskuteres de høringsuttalelser som har kommet inn til meldingen. På grunnlag av det foreslåtte utredningsprogrammet i meldingen, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, fastsetter NVE et utredningsprogram for tiltaket. Dette gjøres i eget brev.

2. Behandling

NVE behandler meldingen etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredning.

2.1 Høring

Meldingen om Moi-/Laksesvelafjellet vindpark ble sendt på høring til berørte instanser 9.6.2005. Høringsfristen ble satt til 16.9.2005.

Meldingen ble sendt på høring til følgende instanser/organisasjoner: Bjerkreim kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Statens landbruksforvaltning, Meteorologisk institutt, Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Rogaland, Natur og Ungdom, Bellona, Norges Miljøvernforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening avd. Rogaland, Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskeforbund, Rogaland Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukarlag, Forum for Natur og Friluftsliv i Rogaland, Forsvarsbygg, Telenor, Luftfartstilsynet, Avinor Hovedkontoret, Lyse Nett AS og Statnett SF.

Meldingen ble sendt på orientering til: Gjesdal kommune, Time kommune, Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Norsk Institutt for by- og regionsforskning, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Enova SF.

Utsending av melding, utlegging til offentlig ettersyn og innbydelse til offentlig møte ble kunngjort i Norsk Lysingsblad, Dalane Tidende, Stavanger Aftenblad og Haugesunds Avis.

NVE har forelagt konsekvensutredningsprogrammet for Miljøverndepartementet iht. forskrift om konsekvensutredninger § 7.

2.2 Møter

NVE arrangerte offentlig møte om saken på Undheim samfunnshus 28.6.2005. NVE orienterte om behandlingsprosessen for meldingen og Shell WindEnergy orienterte om selve prosjektet og planene for gjennomføring.

Samme dag ble det holdt møte med lokale og regionale myndigheter på veveriet i Ålgård. NVE og Shell WindEnergy holdt samme orientering som på det offentlige møtet.

3. Innkomne merknader

Det har kommet inn 13 merknader til meldingen og forslaget til utredningsprogram for vindparken.

3.1 Uttalelser fra lokale og regionale myndigheter

Bjerkreim kommune skriver i brev av 16.8.2005 at de er tilfreds med forslag til utredningsprogram, men at de ønsker å føye til at det skal være jordkabler mellom vindmøllene og kraftledningen som anlegget er tenkt knyttet til. Videre ber de om at alle de planlagte vindparkene i området samordnes slik at en får ett tilkoplingspunkt til 300 kV nettet i området. Videre skal vegene legges skånsomt i terrenget og det skal være minst mulig skjæringer og fyllinger.

Rogaland fylkeskommune skriver i brev av 16.9.2005 at planene for Moi-/Laksesvela vindpark er en av de største enkeltsakene for vindkraft meldt i Rogaland. I forbindelse med sitt eget arbeid med en fylkesdelplan for vindkraft ser de det som viktig å ha et godt samarbeid med NVE for fremskaffe et bredest mulig faktagrunnlag som basis for helhetlige vurderinger på fylkesnivå.

Rogaland fylkeskommune har følgende utredningskrav:

- Hele planområdet er klassifisert som regionalt viktig friluftsområde der almenne friluftsinnteresser bør gis prioritet. Det er derfor viktig at områdets verdi og funksjoner for friluftslivet blir grundig utredet.
- Hele planområdet er vurdert til å ha stor verdi i lands- eller fylkessammenheng der det ikke bør gjøres inngrep som reduserer naturverdiene. Det er derfor viktig at konsekvensene for disse naturverdiene ved en eventuell vindpark blir godt belyst
- I fylkeskommunens kartlegging av "Vakre landskap" fra 1996 er området Ulvarudlå-Lågliheiene vurdert å ha høy landskapsverdi av fylkesinteresse. De landskapsmessige konsekvensene av vindparken må vurderes opp mot dette.
- I tillegg til å visualisere vindmøllene for parken, må det vises hvordan vindparken vil fremstå sammen med de planlagte vindparken Ulvarudla og Steinsland.

Fylkesmannen i Rogaland, Miljøvernavdelingen, har i brev av 11.10.2005 følgende utredningskrav:

- Den planlagte vindparken bør ses i sammenheng med de andre prosjektene i Høg-Jæren/Dalane-området fordi de i realiteten utgjør et sammenhengende vindkraftområde.
- Det bør vurderes flere utbyggingsalternativer med ulikt omfang. Som alternativ til full utbygging, bør det også vurderes et alternativ der viktige naturverdier er holdt utenfor prosjektet. Videre må 0-alternativet vurderes.
- For temaene under biologisk mangfold (naturtyper, vilt m.m.) bør det gjennomføres ny kartlegging etter DN's håndbøker der registreringene i dag er mangelfulle. Spesielt nevnes at det er behov for mer informasjon om naturtypen kystlynghei, og artene klokkesøte, hubro og sørlig myrsnipe. Bjerkreim kommune og Fylkesmannen i Rogaland har imidlertid allerede gjennomført noe kartlegging i området.

- Konsekvensene av nye veger i området bør vurderes. Særlig påpeker de at naturtypen kystlynhei vil være sårbar overfor påvirkning av hydrologien i området ved endring av dreneringsforhold m.m
- For temaet friluftsliv mener de utredningsprogrammet bør omfatte en vurdering av opplevelseskvalitetene i de aktuelle friluftsområdene i tillegg til den faktiske bruken av dem. Det vises her til at nærheten til befolkningstette områder på Nord-Jæren gjør at området har status som regionalt viktig turumforde, jf. fylkesdalplanen "FINK".
- De planlagte vindkraftprosjektene i områder vil omfatte INON-områder, noe det er lite igjen av i Jær-regionen. Under relevante temaer bør man derfor klargjøre omfanget av og konsekvensene av fragmentering av natur- og kulturlandskapsområder, og eventuelle tap av INON-områder.
- Fjernvirkninger av vindkraftanleggene, både når det gjelder visuelle virkninger og støy, bør ses i sammenheng med en verdivurdering av frilufts- og naturvedier, ikke bare innenfor det meldte områder, men også i tilgrensende områder.
- Støyvurderingene må ikke bare legge aktuelle grenseverdier til grunn, men også legge vekt på at området i dag for det meste er et stille område, og at dette er en kvalitet stadig færre områder har.
- I tillegg til vernestatusen er Synesvarden landskapsvernområde ett av de mest brukte friluftsområdene i den indre delen av Jær-regionen. På grunn av områdets nærhet til den planlagte vindparken bes det om at man også vurderer vindparkens virkninger for dette området.

3.2 Uttalelser fra sentrale myndigheter

Direktoratet for naturforvaltning (DN) skriver i brev av 16.9.2005 at det forestlåtte utredningsprogrammet synes å være i samsvar med hovedpunktene i DN sine generelle anbefalinger til utredningsprogram. DN konstaterer at området hvor vindparken er planlagt har foreslått status som et naturområde som bør vurderes bedre sikret/vernet i utkastet til fylkesplan som nå er på høring. DN anbefaler at forholdet til igangsatt planarbeid blir belyst i forbindelse med konsekvensutredningen og konsesjonssøknaden.

DN har følgende utredningskrav:

- DN vil minne om at konsekvensen for friluftsliv ofte vil være endret opplevelsesverdi. De ber derfor om at man for aktuelle friluftsområder omkring anlegget innarbeider i utredningsprogrammet en vurdering av deres kvaliteter/oplevelsesverdier.
- For å få et sammenliknbart erfaringsmateriale om konsekvenser av vindparker, anbefaler DN bruk av standard metodikk for kartlegging av fauna, naturtyper og friluftsinteresser. Det vises her til DN's egne håndbøker.

3.3 Uttalelser fra tekniske instanser

Lyse Nett AS skriver i brev av 15.9.2005 at det er en forutsetning at nettilknytningen blir samordnet med andre vindparker i området. Lyse Nett ser det som naturlig å knytte hele eller store deler av den planlagte vindparken med en 132 kV linje til den konsesjonssøkte 300/132/22 kV transformatorstasjonen i Bjerkreim kommune. Dersom det i forbindelse med utbygging av Ulvarudla vindpark blir bygd en tilsvarende transformatorstasjon ved Mellomstrandsvatnet, kan en også vurdere å knytte en del av Moi-/Laksesvelafjellet vindpark til denne. Når det gjelder Shell WindEnergy sin antydning om planlagt nettilknytning tegnet inn med en pil på ett av kartene på meldingen, mener

Lyse Nett at terrenget har så bratt skråning ned mot en reservedrikkevannskilde at denne plassen ikke egner seg for bygging av en 300 kV transformatorstasjon.

Det opplyses at det er satt i gang arbeid med en dynamisk analyse av nettet med den planlagte vindkraften i Sør-Rogaland. Foreløpige resultater viser at det vil bli for liten margin til spenningsstabilitetsgrensen dersom det blir brukt vanlige asynkrongeneratorer i en stor del av vindparkene. Etter deres vurdering bør det derfor brukes dobbeltmatet asynkrongeneratorer, synkrongeneratorer eller noe tilsvarende for å få til tilfredsstillende regulering av spenning og reaktiv effekt. Det minnes videre om at anlegget må tilfredsstille krav til tekniske løsninger, spenningskvalitet, reaktiv effekt, mulighet for å nedregulere effekten ved behov m.m.

Dersom ovennevnte krav til tilfredsstilt, ser de positivt på å få nye kraftverk tilknyttet nettet i området. Vindkraftverkene kan redusere tap i sentralnettet og periodevis også bedre effektbalansen.

Statnett SF skriver i brev av 21.9.2005 at en vindpark ved Moi-/Laksesvelafjellet vil bedre effekt- og energibalansen i området i tunglast, og at den ved enkelte feilsituasjoner vil bidra til å avlaste ledninger i sentralnettet. Statnett har imidlertid ikke vurdert eventuelle konsekvenser for regionalnettet i området. De minner om at på grunn av de mange vindkraftplanene i Sør-Rogaland og Vest-Agder, pågår det for tiden et prosjekt hvor en søker å finne ut hvor stor mengde vindkraft som kan mates inn i dette i området. Lyse Nett leder dette arbeidet, mens aktuelle vindkraftaktører, lokale elverk og Statnett er bidragsytere til prosjektet. Tidsplanen for prosjektet var at en rapport med skisse til løsning skulle foreligge 1. halvår 2005. Rapporten er blitt noe forsinket, grunnet innspill til høringsutkastene.

Statnett har vurdert vindparkens konsekvenser for det overliggende nett og har i så måte ingen andre spesifikke kommentarer til meldingen om et nytt vindkraftverk ved Moi-/Laksesvelafjellet annet enn at Statnett forutsetter at kravene i FoS, FoL og VtA overholdes.

I henhold til forskrift om systemansvaret (FoS) i kraftsystemet, § 14, kan nye anlegg tilknyttet regional- og sentralnettet ikke idriftsettes uten etter vedtak fra systemansvarlig. Statnett har utarbeidet en veileder med retningslinjer med bakgrunn i FoS. Dette dokumentet, «Veiledende tekniske krav til anlegg tilknyttet regional- og sentralnettet» (VtA) beskriver hvilke krav nye anlegg må oppfylle. Statnett forutsetter at vindkraftverkets forbruk av reaktiv effekt kompenseres slik at vindkraftverket ikke påvirker nettet negativt. Videre minnes det om at det i forskrift om leveringskvalitet (FoL) bl.a. er satt krav til flimmer, spenningsdipper, overharmoniske strømmer og spenninger som vindkraftverket må overholde og dimensjoneres for å tåle.

Luftfartstilsynet skriver i brev av 24.6.2005 at forholdet til sivil luftfart, eller mulige konsekvenser for denne er omtalt i meldingen. De tilrår at følgende utredes:

- Om vindparken vil påvirke omkringliggende radaranlegg, navigasjons- og kommunikasjonsanlegg for luftfarten, også anlegg i ikke umiddelbar nærhet.
- Om vindparken kan påvirke inn- og utflygingsprosedyrer for nærliggende lufthavner.
- Om vindparken, tilhørende ledningsnett eller andre installasjoner kan utgjøre andre hindringer for luftfarten, spesielt for lavtopererende fly og helikopter.

I forbindelse med utredningen anbefales det at tiltakshaver tar kontakt med Avinor, flysikringsdivisjonen, samt aktuelle operatører av lavtopererende helikopter (for eksempel forsvaret og luftambulansetjeneste), og småfly.

For ordens skyld nevnes også at alle installasjoner må kunngjøres, merkes og hindermarkeres i henhold til gjeldene forskrifter dersom de kommer til utførelse.

Avinor skriver i brev av 16.9.2005 at det er en konflikt mellom den planlagte vindparken og Avinors planer om å bygge en radar på Urdalsnipa. Denne radaren er et ledd i å bedre sikkerheten for helikopterflygninger mellom Sola og Ekofiskområdet. Når det gjelder pågående prosess med Shell WindEnergi, Norkring og Avinor for å finne teknisk/operative og økonomiske løsninger som gjør at alle parter kan operere sammen, oppgis det at det fortsatt er usikkert om det er mulig å finne en slik løsning.

IVAR IKS skriver i brev av 9.9.2005 at planområdet for vindparken omfatter deler av nedbørsfeltet til Hagavatn. Hagavatn er reservevannkilde i IVARs vannforsyningsystem. Forsyningsområdet omfatter 11 kommuner og 250 000 mennesker. Hagavatn er klausulert med beskyttelsestiltak mot aktiviteter som kan forurense drikkevannet. I følge bestemmelsene er det generelt forbud mot ny bebyggelse og etablering av veier i nedbørsfeltet. Når det gjelder vindparken, vurderer de også muligheten for oljeforurensning som en problemstilling.

Ivar har følgende krav:

- Planen bør endres/utformes slik at de ikke kommer i konflikt med deres drikkevannsinteresser

Forsvarsbygg gir i sin vurdering av planlagte vindprosjekter av 30.9.2005 Moi-/Laksesvelafjellet kategorien C, noe som betyr at Forsvarsbygg har vurdert tiltaket til å ha stor konflikt med forsvaret, men at det er mulig å redusere konflikten ved avbøtende tiltak.

3.4 Uttalelser fra interesserorganisasjoner og andre

Bjerkreim bondelag v/Stein Pettersen skriver i brev av 13.9.2005 at de er positive til planene om Moi-/Laksesvelafjellet vindpark. Dette begrunnes blant annet med at de mener at en utbygging vil kunne styrke driften på gårdene i området, sikre bosetning og dermed hjelpe til med å opprettholde et rikt kulturlandskap i fremtiden. De kan ikke se at driften på landbrukseiendommene rundt vil få nevneverdige ulemper ved en utbygging som planlagt. Videre mener de at vindparken vil ligge i et område som gjør at en utbygging ikke vil bli til sjenanse. Det påpekes at planområdet har den fordelen at det er mange landbruksveier inn i området fra før.

Forum for Natur og Friluftsliv i Rogaland (FNF-Rogaland) skriver i brev av 16.9.2005 at alle planlagte vindparker i Rogaland må sees i sammenheng og vurderes i forhold til en overordnet plan som nå er under utarbeiding i Rogaland fylke.

FNF-Rogaland har følgende utredningskrav:

- Konsekvensene for vilt- og dyreliv bør utredes. Her må man ta med i vurderingen at det er planlagt en rekke vindparker i regionen.
- Konsekvensene for friluftsliv og landskap bør utredes. Man må her ta med i vurderingen at det er planlagt en rekke vindparker i regionen.
- Spesielt ber de om at konsekvensutredningen inneholder en vurdering av konsekvenser for rødlistearterne smålom, sangsvane, klokkesøte og kystlynghei.

Naturvernforbundet i Rogaland kommer i brev av 15.9.2005 med en felles uttalelse til meldingene om vindparker på Moi-/Laksesvelafjellet, Svåheia og Ulvarudla. Fordi norsk natur med urørt karakter reduseres i raskt tempo slik at urørt natur får stadig høyere verdi både for det biologiske mangfold og for menneskets livskvalitet, og et stort antall vindparker er under planlegging i Rogaland og tilgrensende fylker, er de bekymret for at vindparkene samlet sett vil kunne gi store negative

påvirkninger på landskap, natur og friluftslivet i regionen. De krever derfor at det ikke blir gitt konsesjon til nye vindparker før Rogaland fylke har laget fylkesplan for vindkraftutbygging.

De påpeker at vindparkene det her er snakk om i hovedsak berøre høyereliggende kystnære naturområder. Disse områdene vil ofte inneholde like naturtyper, plante- og dyrearter. Den samlende belastningen på disse kan derfor bli stor selv om vindparkene enkeltvis ikke har store negative konsekvenser.

Generelt for vindparker mener de at vi i dag ikke har tilstrekkelig erfaringsgrunnlag, slik at det må gjøres langtidsstudier av effekter av vindparker på fugl. Videre mener de det er viktig å unngå bygging i større områder med sammenhengende urørt eller lite påvirket natur, i eller nær artsrike lokaliteter, i vakre områder, i områder med spesielle og sjeldne naturtyper og nær kulturlandskaper hvor moderne vindmøller ikke harmonerer med eksisterende kulturverdier eller viktige opplevelseskvaliteter. Videre bør man unngå omfattende og spredt utbygging i åpne kystområder. En samlet utbygging på færre lokaliteter mener de normalt vil være bedre enn mange små.

Naturvernforbundet kommer med følgende utredningskrav:

- Tiltakshaver pålegges å redegjøre for de ulike naturtypene i anleggsområdet. Det bør utarbeides en metodikk for hvordan konsekvensene skal beskrives lokalt og regionalt. Naturtypene som skal beskrives bør fastsettes av et kompetent fagorgan (f.eks Direktoratet for naturforvaltning eller NINA).
- Tiltakshaver pålegges å gjøre regionale vurderinger av eventuelle rødlistearter som finnes innenfor lokaliteten. For eksempel, dersom det er en nøkkelbiotop for kongeørn i lokaliteten, hvordan vil det berøre kongeørnbestanden regionalt dersom denne biotopen går tapt. Dersom kunnskapene om rødlistearter er mangelfulle må tiltakshaver pålegges å gjennomføre tilstrekkelig feltarbeid for å komplettere kunnskapene.
- Forholdet til lokal og regionalt friluftsliv må utredes.

3.5 Merknader fra Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet (MD) skriver i brev av 7.11.2005 at det er svært viktig at de aktuelle prosjektene i Rogaland ses i sammenheng for å sikre gode løsninger i forhold til andre samfunnsinteresser.

4. Generelt om utredningsprogram for vindkraftverk

En konsekvensutredning skal i nødvendig utstrekning omfatte de punkter som er listet opp i vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger av 1.4.2005. På bakgrunn av forskriften, innholdet i meldingen, innkomne høringsuttalelser og egne vurderinger skal NVE meddele et eget konsekvensutredningsprogram for tiltaket. I dette utredningsprogrammet skal NVE spesifisere og avgrense utredningskravene for direkte og indirekte konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er vesentlige og beslutningsrelevante.

NVE har utformet et konsekvensutredningsprogram for Moi-/Laksesvelafjellet vindpark og avfallsanlegg. Når det gjelder vindparken, omfattes også intern infrastruktur, dvs. kabler fra hver enkelt vindmølle til en felles transformator for vindparken, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veger og atkomstveg av utredningsprogrammet. Utredningsprogrammet er gitt til Shell WindEnergy i eget brev.

5. NVEs kommentarer til utredningsprogrammet

NVE har tatt utgangspunkt i forslag til utredningsprogram som tiltakshaverne la frem i meldingen. I tillegg er vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, høringsinnspill, egne vurderinger og erfaring fra fastsettelse av andre utredningsprogram lagt til grunn.

Under følger NVEs kommentar til hvorfor tiltakshavernes forslag til utredningsprogram er supplert og presisert med nye utredningskrav på de enkelte temaene. Det gis også kommentarer til hvorfor eventuelle krav fra høringsinstanser ikke er tatt med i utredningsprogrammet.

Utredningsprogrammet er tematisk oppdelt, og omtaler både problemstillinger som skal belyses og fremgangsmåte. Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter fastsatt utredningsprogram gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om det bør gis konsesjon for det planlagte tiltaket eller ikke.

5.1 Begrunnelse for tiltaket

På bakgrunn av forskrift om konsekvensutredninger, innkomne høringsuttalelser og egne vurderinger vil NVE stille krav om at det skal gis en kort begrunnelse for tiltaket.

Fylkesmannen i Rogaland og Time kommune uttaler at siden det planlegges en vindpark av så stor størrelse, 50 km², bør også mindre alternativer utredes hvor man i større grad tar hensyn til andre bruksinteresser, de mest verdifulle kulturmiljøene og de viktigste områdene for natur- og kulturlandskap og biologisk mangfold. For alle alternativer bør det da gjøres grundig rede for anleggs- og driftskostnader samt totaløkonomien. Etter NVEs vurdering vil Lyse Produksjon AS, gjennom utarbeidelsen av konsekvensutredningene, få et godt grunnlag for å kunne vurdere om planområdet skal endres/reduceres før det søkes om konsesjon. NVE finner det derfor ikke hensiktsmessig å stille krav til utformingen av vindparken på nåværende tidspunkt. Under utredningsarbeidet, og før en eventuell konsesjonssøknad sendes inn, mener NVE at det må være opp til Lyse Produksjon AS selv å ta stilling til hva selskapet mener er egnede arealer for vindkraft og hvordan vindparken bør utformes.

5.2 Forholdet til andre planer

På bakgrunn av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger og egne vurderinger vil NVE under dette temaet stille en rekke utredningskrav som ikke var foreslått i meldingen. Blant annet slutter NVE seg til Fylkesmannen i Rogalands krav om at 0-alternativet vurderes, jf. 1. kulepunkt.

DN, Naturvernforbundet i Rogaland, FNF-Rogaland og Rogaland fylkeskommune minner om Rogaland fylkeskommunes arbeid med en fylkesdelplan for vindkraft. DN viser til at området hvor vindparken er planlagt har foreslått status som et naturområde og at den derfor bør vurderes bedre sikret/vernet i utkastet til fylkesplan som nå er på høring. DN anbefaler at forholdet til igangsatt planarbeid blir belyst i forbindelse med konsekvensutredningen og konsesjonssøknaden. Naturvernforbundet i Rogaland uttaler at de er bekymret for at det store antallet vindparker som nå er under planlegging i Rogaland og tilgrensende fylker samlet sett vil kunne gi store negative påvirkninger på landskap, natur og friluftsliv i regionen. De krever derfor at det ikke blir gitt konsesjon til nye vindparker før Rogaland fylke har laget fylkesplan for vindkraftutbygging. FNF-Rogaland ber om at alle planlagte vindparker i Rogaland sees i sammenheng og vurderes i forhold til fylkesdelplanen. Rogaland fylkeskommune skriver at de i forbindelse med sitt eget arbeid med fylkesdelplanen ser det som viktig å ha et godt samarbeid med NVE for fremskaffe et bredest mulig faktagrunnlag som basis for helhetlige vurderinger på fylkesnivå.

NVE er enig med DN i at forholdet til igangsatt planarbeid bør belyses i forbindelse med konsekvensutredningen og konsesjonssøknaden. NVE vil i utredningsprogrammet stille følgende krav:

- Forholdet til kommunale eller fylkeskommunale planer for planområdet, eller andre områder som indirekte berøres av tiltaket, skal beskrives.

Når det gjelder de andre kravene, vil NVE vise til brev til Fylkesmannen i Rogaland og Rogaland fylkeskommune fra Miljøverndepartementet av 6.7.2005 hvor det står at

(...) Som det fremgår av Miljøverndepartementets brev av 4. mars 2005 til berørte fylkeskommuner og fylkesmenn er det nå bestemt at det skal gjennomføres tematiske konfliktvurderinger av meldte og konsesjonssøkte vindkraftanlegg.(...)

Videre står det om planlagt fylkesdelplan i Rogaland:

(...) i Rogaland ser for seg at en fylkesdelplan for vindkraft er tenkt å innebære en vurdering av meldte og aktuelle (ikke meldte) utbyggingsplaner i fylket. Det er grunn til å understreke at en slik vurdering av foreliggende prosjektplaner vil grense opp mot det pågående arbeidet med tematiske konfliktvurderinger av meldte og omsøkte vindkraftprosjekter (...)

Avslutningsvis sier man i brevet følgende om NVEs konsesjonsbehandling og forholdet til eventuelle fylkesdelplaner:

(...) arbeidet med eventuelle fylkesdelplaner for vindkraft ikke skal medføre forsinkelser for konsesjons- og planbehandling av vindkraftprosjekter (...).

Av Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Om Sametingets virksomhet i 2003, går det frem at tematiske konfliktvurderinger skal bidra til at meldte og konsekvensutredete vindkraftprosjekter kan ses i sammenheng og tilrettelegge for en mer samlet vurdering av konsekvensene av de planlagte vindparkene. De tematiske konfliktvurderingene skal inngå i grunnlaget for konsesjons- og planbehandlingen av vindkraftverk. Dette arbeidet er nå i gang. Mer informasjon om dette finner man på NVEs nettsider www.nve.no/vindkraft.

På bakgrunn av ovenstående finner NVE det ikke aktuelt å utsette behandlingen av en eventuell konsesjonssøknad dersom den planlagte fylkesdelplanen ikke er ferdig behandlet.

5.3 Vindforhold og økonomi

Vindforholdene i planområdet har stor betydning for energiproduksjonen til en vindpark. I konsekvensutredningsprogrammet er derfor "Vindforhold og økonomi" et eget utredningstema. Vindressursene i planområdet skal beskrives med middelvindhastighet gjennom året. Omfang av vindmålinger på stedet og metodikk/modeller som ligger til grunn for den oppgitte vindressursen skal fremgå av beskrivelsen.

Prosjektets antatte investeringskostnader, drifts- og vedlikeholdskostnader i øre/kWh, forventet årlig energiproduksjon basert på forventet antall vindtimer (på merkeeffekt) og forventet levetid skal også oppgis. Ut fra disse opplysningene skal prosjektets antatte produksjonskostnad i øre/kWh beregnes. Det skal benyttes en kalkulasjonsrente på 8 % og en levetid på 20 år.

5.4 Infrastruktur

Lyse Nett AS uttaler at det er en forutsetning at nettilknytningen samordnes med andre vindparker i området. De ser det som naturlig å knytte hele eller store deler av den planlagte vindparken med en

132 kV linje til deres konsesjonssøkte 300/132/22 kV transformatorstasjonen i Bjerkreim kommune. Dersom det i forbindelse med den planlagte utbyggingen av Ulvarudla vindpark blir bygd en tilsvarende transformatorstasjon ved Mellomstrandsvatnet, opplyses det at en også kan vurdere å knytte en dal av Moi-/Laksesvelafjellet vindpark til denne. Når det gjelder meldingens antydning om planlagt nettilknytning for Moi-/Laksesvelafjellet tegnet inn med en pil på ett av kartene på side 5, mener Lyse Nett at terrenget her har så bratt skråning ned mot en reservedrikkevannskilde at denne plassen ikke egner seg for bygging av en 300 kV transformatorstasjon.

NVE konstaterer at arbeidet med å finne optimale nettløsninger for å mate vindkraft fra de planlagte vindparkene inn i området er i gang, jf. innkomne merknader til meldingen fra Lyse Nett AS og Statnett SF. NVE legger til grunn at tiltakshaver i sitt videre arbeid med å finne optimale nettløsninger for vindparken samarbeider med andre vindkraftaktører i området, Statnett SF og Lyse Nett AS.

Bjerkreim kommune ber om at alle de planlagte vindparkene i området samordnes slik at en får ett tilkoplingspunkt til 300 kV nettet i området. Videre ønsker de at det skal benyttes jordkabel når vindparken tilknyttes eksisterende nett i området. NVE konstaterer at 132 kV er vurdert som det mest aktuelle spenningsnivået for tilknytning av vindparken til eksisterende nett i området. Slike anlegg bygges i dag normalt som luftledning. Dette skyldes i hovedsak at kostnadsforskjellen per km vanligvis er betydelig for så høye spenningsnivåer. Denne kostnadsforskjellen skyldes blant annet at kabelen i seg selv vil være dyrere og at terrengmessige forhold kan gjøre at gravekostnadene blir svær høye. Videre vil et jordkabelanlegg i seg selv også kunne være et relativt stort inngrep i naturen dersom traseen blir lang. For 132 kV jordkabelanlegg vil det være vanskelig å legge kabelen uten at man lager en liten anleggsvei langs hele traseen. Tilgjengelighet til traseen vil også være nødvendig ved fremtidig vedlikehold. NVE er imidlertid enig i at kabel i noen tilfeller vil kunne være et aktuelt alternativ. I utredningsprogrammet vil NVE derfor stille krav om at aktuelle løsninger for nettilknytningen skal vurderes, og at dersom jordkabel ikke utredes som et alternativ for tilknytning av vindparken til eksisterende nett, skal det gis en kort begrunnelse for hvorfor man ikke har valgt å konsekvensutrede en slik løsning.

Det skal i konsekvensutredningen utarbeides aktuelle løsninger for en vindpark med intern infrastruktur, herunder aktuelle plasseringer av vindmøller, nettilknytning, interne veier i parken og nødvendig innkjøringsvei. I notatet betegnes vindparken med tilhørende infrastruktur med fellesbetegnelsen "tiltaket".

Fylkesmannen i Rogaland ber om at konsekvensene av nye veger i området vurderes. Særlig påpeker de at naturtypen kystlynghei vil være sårbar overfor påvirkning av hydrologien i området ved endring av dreneringsforhold m.m. På bakgrunn av dette og egne vurderinger vil NVE stille en rekke krav i utredningsprogrammet under temaet "infrastruktur". Blant annet skal mulige virkninger av arealreduksjon, grøfting, drenering, oppdyrking etc. knyttet til veiløsninger og oppstillingsplasser skal beskrives. Behovet for uttak av løsmasser til vegbygging skal beskrives. Det skal gis en kort vurdering av hvor eventuelle løsmasser skal hentes fra og deponeres. Videre skal det dersom det vil bli liggende bolighus eller hytter 50 meter eller nærmere kraftledningstraseer og transformatorstasjonsområdet, redegjøres for beregnet magnetfelt og andre konsekvenser for den berørte bebyggelsen.

5.5 Landskap

Rogaland fylkeskommune uttaler at området Ulvarudlå-Lågliheiene er vurdert å ha høy landskapsverdi av fylkesinteresse i fylkeskommunens kartlegging av "Vakre landskap" fra 1996. De minner derfor om at de landskapsmessige konsekvensene av vindparken må vurderes opp mot dette.

Videre ber Rogaland fylkeskommune om at man i tillegg til å visualisere vindmøllene for parken, viser hvordan vindparken vil fremstå sammen med de planlagte vindparken Ulvarudla og Steinsland. NVE er enig i at visualiseringene også bør inkludere andre planlagte vindparker i området.

FNF-Rogaland krever at konsekvensene for landskap utredes og at man her tar med i vurderingen at det er planlagt en rekke vindparker i regionen. NVE vil i utredningsprogrammet stille krav om at det skal gis en kortfattet beskrivelse av landskapet i planområdet, der en omtaler landskapstypen og dennes tåleevne overfor fysiske inngrep, samt hvordan tiltaket vil påvirke oppfattelsen av landskap, natur- og kulturmiljøet. NVE legger til grunn at man ved vurderingen av områdets tåleevne overfor fysiske inngrep tar i betraktning fylkeskommunens kartlegging. NVE vil videre vise til utredningsprogrammets tredje avsnitt under "Metode og samarbeid" som sier at de samlede effektene av gjennomførte og planlagte utbyggingstiltak i tiltakets influensområde skal vurderes under de punktene i konsekvensutredningen hvor dette vurderes som relevant.

5.6 Kulturminner og kulturmiljø

NVE konstaterer at kulturminner og kulturmiljø ikke har vært tema i noen av de innkomne merknadene og at planområdet i meldingen beskrives til ikke å inngå i et viktig kulturmiljø. På bakgrunn av egne erfaringer vil NVE i utredningsprogrammet likevel gi noe mer detaljerte krav om hva som skal konsekvensutredes enn det som er foreslått i meldingen.

5.7 Friluftsliv og ferdsel

Fylkesmannen i Rogaland og DN minner om at konsekvensen for friluftsliv ofte vil være endret opplevelsesverdi. De ber derfor om at man for aktuelle friluftsområder omkring anlegget innarbeider i utredningsprogrammet en vurdering av deres kvaliteter/opplevelsesverdier. Rogaland fylkeskommune påpeker at hele planområdet er klassifisert som regionalt viktig friluftsområde der allmenne friluftsinnteresser bør gis prioritet og at det derfor er viktig at områdets verdi og funksjoner for friluftslivet blir grundig utredet. Det vises til at nærheten til befolkningstette områder på Nord-Jæren gjør at området har status som regionalt viktig turområde, jf. fylkesdelplanen "FINK".

Naturvernforbundet i Rogaland krever at forholdet til lokalt og regionalt friluftsliv utredes.

Planområdet er det viktigste området for vurderinger av konsekvensene for friluftsliv. NVE er likevel enig i at konsekvensutredningen også skal inkludere viktige friluftsområder utenfor, men nær planområdet. NVE vil derfor stille krav om at man i tillegg til å beskrive dagens bruk av planområdet til friluftaktiviteter, skal beskrive andre viktige friluftsområder som berøres av tiltaket. Det skal gjøres en vurdering av hvordan tiltaket (ved støy, arealbeslag, påvirkning av opplevelsesverdien i området, lettere adkomst og eventuelle restriksjoner på utøvelsen av friluftsliv i eller i nærheten av planområdet) vil påvirke dagens bruk av området (jakt, fiske, turgåing med mer). Eksisterende dokumentasjon skal gjennomgås, og eventuelt kompletteres med samtaler/intervjuer med lokale og regionale myndigheter og aktuelle berørte lokale interesser.

FNF-Rogaland ber om at konsekvensene for friluftsliv utredes og at man her tar med i vurderingen at det er planlagt en rekke vindparker i regionen. NVE vil i den sammenheng vise til utredningsprogrammets tredje avsnitt under "Metode og samarbeid" som sier at de samlede effektene av gjennomførte og planlagte utbyggingstiltak i tiltakets influensområde skal vurderes under de punktene i konsekvensutredningen hvor dette vurderes som relevant.

På bakgrunn av egne vurderinger vil NVE stille krav om at sannsynligheten for ising og behov for sikring av anlegget skal vurderes.

5.8 Biologisk mangfold (naturtyper, flora og fauna)

Rogaland fylkeskommune påpeker at hele planområdet er vurdert til å ha stor verdi i lands- eller fylkessammenheng og at det ikke bør gjøres inngrep som reduserer disse naturverdiene. Videre påpeker de at det derfor er viktig at konsekvensene for disse naturverdiene ved en eventuell vindpark blir godt belyst. Naturvernforbundet i Rogaland ber om at tiltakshaver pålegges å redegjøre for de ulike naturtypene i anleggsområdet. Videre ber de om at tiltakshaver pålegges å gjøre regionale vurderinger av eventuelle rødlistearter som finnes innenfor lokaliteten. Bjerkreim kommune og Fylkesmannen i Rogaland har allerede gjennomført noe kartlegging i området. Dersom kunnskapene om rødlistearter er mangelfulle, krever Naturvernforbundet i Rogaland og Fylkesmannen i Rogaland at tiltakshaver pålegges å gjennomføre tilstrekkelig feltarbeid for å komplettere kunnskapene. FNF-Rogaland krever at konsekvensene for rødlisteartene smålom, sangsvane, klokkesøte og kystlynghei vurderes. I tillegg påpeker Fylkesmannen i Rogaland at det er behov for mer informasjon om hubro og sørlig myrsnipe.

NVE er enig i at tiltakets konsekvenser for naturverdiene i området må vurderes. Det vil i utredningsprogrammet bli stilt krav om at naturtyper i eller nær planområdet som er viktige for det biologiske mangfoldet skal beskrives. Videre skal, dersom verdifulle naturtyper berøres, omfanget av inngrepet beskrives og det skal gjøres en vurdering av antatte konsekvenser. Det skal også gjøres en vurdering av hvordan eventuelle sjeldne, sårbare og truede arter vil kunne påvirkes av tiltaket.

NVE er videre enig med Naturvernforbundet i at konsekvensutredningen skal inkludere feltarbeid dersom eksisterende kunnskap viser seg å være mangelfull. Etter NVEs vurdering skal konsekvensutredningen imidlertid så langt som mulig basere seg på eksisterende kunnskap og nødvendig oppdatering av denne. Eksisterende dokumentasjon skal gjennomgå og eventuelt suppleres med feltebefaringer og kontakt med lokalkjente.

FNF-Rogaland ber om at man i utredningen må ta med i vurderingen at det er planlagt en rekke vindparker i regionen. NVE vil her vise til utredningsprogrammets tredje avsnitt under "Metode og samarbeid" som sier at de samlede effektene av gjennomførte og planlagte utbyggingstiltak i tiltakets influensområde skal vurderes under de punktene i konsekvensutredningen hvor dette vurderes som relevant.

5.9 Støy, skyggekast og refleksblink

5.9.1 Støy

Fordi terrengets utforming påvirker hva man kan høre av støy, ber NVE tiltakshaver vurdere hvorvidt vindskygge kan forventes å påvirke støyutbredelsen.

Fylkesmannen i Rogaland ber om at støyvurderingene ikke bare må legge aktuelle grenseverdier til grunn, men også legge vekt på at området i dag for det meste er et stille område, og at dette er en kvalitet stadig færre områder har. I tillegg til at det skal utarbeides et støysonekart for vindparken, ber NVE om at det gjøres en vurdering av hvordan støy kan påvirke bebyggelse og friluftsliv. Antatt støynivå ved nærmeste bebyggelse skal angis og det skal kort vurderes om støynivået kan forandre seg over tid. Støy i forbindelse med anleggsperioden skal kort beskrives. Ved overskridelse av SFTs retningslinjer for støy, skal eventuelle avbøtende tiltak vurderes.

5.9.2 Skyggekast og refleksblink

Meldingen omtaler ikke mulige konsekvenser av skyggekast og refleksblink fra vindmøllene. NVE vil på bakgrunn av egne erfaringer stille krav om at det skal gjøres en vurdering av om eventuelle skyggekast og refleksblink kan påvirke bebyggelse og friluftsliv. Dersom nærliggende bebyggelse vil bli berørt, skal ventet variasjon gjennom året og døgnet beskrives og omfanget skal kort vurderes.

5.10 Luftfart

Luftfartstilsynet ber om at utredningsprogrammet spesifiserer temaet luftfart med følgende punkter:

- Om vindparken vil påvirke omkringliggende radaranlegg, navigasjons- og kommunikasjonsanlegg for luftfarten, også anlegg i ikke umiddelbar nærhet.
- Om vindparken kan påvirke inn- og utflygingsprosedyrer for nærliggende lufthavner.
- Om vindparken, tilhørende ledningsnett eller andre installasjoner kan utgjøre andre hindringer for luftfarten, spesielt for lavtopperende fly og helikopter.

NVE slutter seg til dette og har tatt inn de ovennevnte utredningskravene under temaet "Luftfart" i utredningsprogrammet.

Avinor uttaler at det er en konflikt mellom den planlagte vindparken og Avinors planer om å bygge en radar på Urdalsnipa. Denne radaren er et ledd i å bedre sikkerheten for helikopterflygninger mellom Sola og Ekofiskområdet. Når det gjelder pågående prosess med Shell WindEnergy, Norkring AS og Avinor for å finne teknisk/operative og økonomiske løsninger som gjør at alle parter kan operere sammen, oppgis det at det fortsatt er usikkert om det er mulig å finne en slik løsning. NVE legger til grunn at Shell WindEnergy fortsetter dette samarbeidet for å finne aktuelle løsninger og mulige avbøtende tiltak.

5.11 Jordbruk

NVE konstaterer at Bjerkreim bondelag er positive til den planlagte vindparken og at de ikke kan se at driften på landbrukseiendommene rundt vil få nevneverdige ulemper ved en utbygging som planlagt. NVE vil likevel stille krav om landbruksinteressene i planområdet skal beskrives kort og at tiltakets eventuelle virkninger for landbruk skal vurderes. Direkte arealtap, endret eller redusert bruk av arealer og eventuelt gjerdebehov skal beskrives. Avbøtende tiltak skal vurderes.

5.12 Annen arealbruk

I tillegg til vernestatusen, oppgir Fylkesmannen i Rogaland Synesvarden landskapsvernområde å være ett av de mest brukte friluftsområdene i den indre delen av Jær-regionen. På grunn av områdets nærhet til den planlagte vindparken bes det om at man også vurderer vindparkens virkninger for dette området. NVE slutter seg til dette, jf. utredningsprogrammets 2. kulepunkt under dette temaet samt 1. kulepunkt under temaet "Friluftsliv og ferdsel".

NVE konstaterer at Forsvaret har gitt Moi-/Laksesvelafjellet kategorien C, noe som betyr at tiltaket vil være i middels konflikt med Forsvaret, men at det vil være mulig å redusere konflikten ved avbøtende tiltak.

Erfaringer viser at vindparker i enkelte tilfeller kan påvirke blant annet mottakerforholdene for TV-signaler. Dette på grunn av vindparkens plassering i forhold til sendere i området. I meldingen foreslås det at eventuelle konsekvenser for telekommunikasjonsstasjonen til Telenor/Norkring skal vurderes og at eventuelle avbøtende tiltak skal beskrives. NVE vil i utredningsprogrammet stille krav om at det

skal gjøres en vurdering av hvorvidt tiltaket kan tenkes å medføre uheldig påvirkning på mottakerforhold for TV-signaler eller annen bruk av elektronisk utstyr hos nærliggende bebyggelse.

På bakgrunn av innkomne merknader og egne vurderinger vil NVE sette krav om at tiltakets eventuelle redusering av inngrepsfrie områder skal beskrives kort og at bortfallet av inngrepsfrie naturområder skal tall- og kartfestes.

5.13 Samfunnsmessige virkninger

IVAR IKS påpeker at planområdet for vindparken omfatter deler av nedbørsfeltet til Hagavatn, som er reservevannkilde i IVARs vannforsyningssystem. Forsyningsområdet omfatter 11 kommuner og 250 000 mennesker. Det minnes om at Hagavatn er klausulert med beskyttelsestiltak mot aktiviteter som kan forurense drikkevannet. I følge bestemmelsene er det generelt forbud mot ny bebyggelse og etablering av veier i nedbørsfeltet. De ber om at planen endres/utformes slik at de ikke kommer i konflikt med deres drikkevannsinteresser.

NVE vil i utredningsprogrammet stille krav om at det skal gjøres en vurdering av risikoen for forurensning fra anlegget i drifts- og anleggsfasen. Avfall og avløp som ventes produsert i anleggs- og driftsfasen, samt planlagt deponering av dette, skal beskrives. Mengden av olje i vindturbinene under drift og omfanget av lagring av olje/drivstoff i forbindelse med anleggsarbeidene skal anslås. Det skal gjøres en vurdering av hvordan uhell eller uforutsette hendelser i anleggs- og driftsfasen eventuelt vil påvirke nedbørsfeltet/reservedrikkevannskilden Hagavatn. Avbøtende tiltak som kan redusere eller eliminere eventuell forurensning skal beskrives.

NVE vil videre på bakgrunn av egne erfaringer og vurderinger stille følgende utredningskrav for temaet "Samfunnsmessige virkninger":

- Det skal beskrives hvordan tiltaket kan påvirke økonomien i Bjerkreim kommune og sysselsetting og verdiskaping lokalt og regionalt. Dette skal beskrives både for anleggs- og driftsfasen.
- Transportmessige forhold i anleggs- og driftsfasen skal beskrives med tanke på krav til veier, ferger og kaier. Forventet trafikk, herunder støy, i anleggsfasen skal beskrives. Eventuelle avbøtende tiltak knyttet til trafikk i anleggsfasen skal vurderes.
- Forventet ferdsel på anleggsvegene under normal drift skal beskrives.
- Eventuelle konsekvenser for reiseliv, turisme og annen næringsvirksomhet som følge av etableringen av vindparken skal kort drøftes.

5.14 Undersøkelser

Naturvernforbundet i Rogaland uttaler at det må gjøres langtidsstudier av effekter av vindparker på fugl, fordi vi i dag ikke har tilstrekkelig erfaringsgrunnlag. I utredningsprogrammet vil NVE stille krav om at det skal gis en vurdering av behovet for og eventuelt forslag til nærmere undersøkelser før gjennomføring av tiltaket. Det skal videre gis en vurdering av behovet for og eventuelle forslag til oppfølgende undersøkelser.

5.15 Metode og samarbeid

Fylkesmannen i Rogaland krever at den planlagte vindparken skal ses i sammenheng med de andre prosjektene i Høg-Jæren/Dalane-området fordi de i realiteten utgjør et sammenhengende vindkraftområde. NVE er enig i at de samlede effektene av gjennomførte og planlagte utbyggingstiltak

i tiltakets influensområde skal vurderes under de punktene i konsekvensutredningen hvor dette vurderes som relevant.

Fylkesmannen i Rogaland påpeker at de planlagte vindkraftprosjektene i området vil omfatte INON-områder, noe det er lite igjen av i Jær-regionen, og at man derfor under relevante temaer bør klargjøre omfanget av og konsekvensene av fragmentering av natur- og kulturlandskapsområder, og eventuelle tap av INON-områder. Videre mener de at fjernvirkninger av vindkraftanleggene, både når det gjelder visuelle virkninger og støy, bør ses i sammenheng med en verdivurdering av friluftsliv- og naturverdier, ikke bare innenfor det meldte område, men også i tilgrensende områder. NVE vil her vise til utredningsprogrammets krav om at de enkelte delutredningene skal ses i sammenheng der disse bygger på hverandre eller henger sammen.

Naturvernforbundet i Rogaland mener det bør utarbeides en metodikk for hvordan konsekvensene skal beskrives lokalt og regionalt. For å få et sammenliknbart erfaringsmateriale om konsekvenser av vindparker, anbefaler DN bruk av standard metodikk for kartlegging av fauna, naturtyper og friluftslivsinteresser. Det vises her til DN's egne håndbøker. NVE mener at det er opp til fagutreder å finne den mest hensiktsmessige metoden for utredningsarbeidet. NVE mener imidlertid at eksisterende veiledere som kan være aktuelle for de ulike utredningstemaene, inkludert DN's metodikk og NIOSS metode for romlig landskapskartlegging, bør benyttes om dette vurderes som hensiktsmessig.

Naturvernforbundet i Rogaland mener at naturtypene som skal beskrives bør fastsettes av et kompetent fagorgan (f.eks. Direktoratet for naturforvaltning eller NINA). NVE mener det er opp til tiltakshaver å vurdere hvem som skal utføre utredningsarbeidet, men forutsetter imidlertid at arbeidet blir gjort på en tilfredsstillende måte.

Fastsatt utredningsprogram er tenkt å erstatte vedlegg II ved at NVE har inkludert alle de temaer i vedlegget som er vurdert som relevante for vurderingen av prosjektet.

5.16 Samordning av behandling etter plan- og bygningsloven og energiloven

NVE vil minne om at videre behandling av tiltaket etter energiloven bør samordnes med behandling etter plan- og bygningsloven. NVE legger derfor til grunn at søknad etter energiloven, utførte utredninger og forslag til reguleringsplan fremmes samtidig.